

IZDELOVANJE LJUDSKIH GLASBIL IN ZVOČIL

DARKO KOROŠEC

Pred petnajstimi leti me je želja po spoznavanju ljudsko-glasbene preteklosti in ustvarjanju pripeljala do izdelovanja ljudskih glasbil in zvočil. Po skromnem začetku z nekaj primerki danes izdelujem prek trideset osnovnih različic ljudskih glasbil in zvočil, ki omogočajo poustvarjanje ljudske glasbe. Med njimi tradicionalna glasbila, značilna za slovensko in tuje glasbeno izročilo, in taka, ki so avtorsko delo in jim pretekla glasbena ustvarjalnost predstavlja le navdih.

Zanimanje za ljudska glasbila je iz leta v leto večje, saj se ljudje po mojih izkušnjah, radi vračajo k naravnim materialom in ročno oblikovanim izdelkom. Pri tem je danes morda bolj kot v preteklosti pomembna povezava med uporabnostjo izdelka in njegovo okrasno funkcijo – seveda glede na potrebe in cilje posameznika, ki si izdelka želi. Ljudska glasbila so v preteklosti, ko so živela v primarni funkciji, izdelovali iz materiala, ki je bil ljudem pri roki. Težava pri tem pa je bila, da ti materiali pogosto niso bili trpežni, zaradi česar so imela glasbila sorazmerno krajšo življenjsko dobo, kot jo imajo danes. Sam sem se precej časa ukvarjal z vprašanji, kako pri novoizdelanih glasbilih in zvočilih ohraniti nekdanjo podobo (in njihov zvok), hkrati pa jim podaljšati dobo uporabnosti. Zato sem pri izdelavi nekaterih uvedel novosti, ki so omogočile ohranitev prvotnih lastnosti, hkrati pa so glasbila bolj vzdržljiva in omogočajo daljše igranje. Izboljšava je najbolj opazna in po mojem mnenju pomembna pri lončenem basu (*bajsu, gudalu, diplenjaku, prdi, cuki mukiju ...*), katerega opna je bistveno bolj trpežna, kot je bila v preteklosti. Lončeni bas različnih velikosti in oblik, ki ga izdelujem iz

Igranje na glavnik.
(Foto: Janez Eržen, Šentjanž, 10. 5. 2008.)

Folklornica z gudalom.
(Foto: Janez Eržen, Velenje, 31. 5. 2008.)

lonca, svinjskega mehurja in sirkove ali bukove paličice (slednja je trpežnejša), kupujejo ljudje za različne namene, veliko tudi otroške in odrasle folklorne skupine ter šole. Drugo ljudsko glasbilo, ki je danes, ko pravih izdelovalcev skoraj ni več, zelo iskano, so slovenske trstenke. Izdelujem jih s 17 in 24 paličicami trstike in so zanimive, zato ker (za razliko od panovih piščali, znanih pri drugih narodih) s hkratnim pihanjem v dve ali tri sosednje trstene cevke omogočajo večglasno izvedbo enega godca. Med izdelki je poleg trstenk še posebej zanimiva haloška žvegla – prečna flavta, narejena iz srediče slivovega lesa iz Haloz. Zadnja haloška žvegla je bila izdelana leta 1962, ko je umrl zadnji izdelovalec iz družine Merc. Ko sem se lotil njene izdelave, sem jo iztrgal iz pozabe. Od slovenskih ljudskih glasbil izdelujem še razne piščali pa čivink, ki je bil v uporabi za klicanje ptic, ropotulje iz buč in gline, raglje, fičefaj, brnivko in druga zvočila. Izdelujem tudi škaf bas. Poseben projekt, s katerim sem se ukvarjal štiri leta, pa je bil pred časom povezan z izdelavo opreklja.

Moja pot glasbilarskega mojstra se ni začela z izdelovanjem replik slovenskih ljudskih glasbil in zvočil, temveč z izdelovanjem glasbila avstralskih domorodcev – z didgeridoojem. Tako kot mnoga druga glasbila, ki ne domujejo na Slovenskem, je bilo treba tudi tega prirediti našim podnebnim razmeram. To mi je uspelo, tako da didgeridooji ne pokajo (kar se dogaja s tistimi, ki jih turisti prinesejo iz Avstralije), spremenil pa sem tudi ustnik, ki je bil v izvorni podobi izdelan iz čebeljega voska, sam pa sem ga zaradi obstojnosti v naših razmerah prvi začel izdelovati iz obdelane kokosove lupine. Poleg didgeridooja izdelujem tudi druga glasbila, ki so za naše razmere nenavadna tako po svoji obliki kot tudi po zvokih, ki jih lahko iz njih izvajamo. Med njimi so bobni raznih oblik in materialov, kalimba ali palični piano, antara, mala harfa, drumljice, zapestne ropotulje, dežna palica in druga.

Za večino ljudskih glasbil velja, da nanje ni težko igrati in da v preteklosti zaradi drugačnih potreb in možnosti niso bila uglasena tako kot danes. Vendar se mi hkrati zdi prav,

da se ob njih sprošča ustvarjalnost. Tako sem si pred časom izmislil trobljo, ki daje neverjeten in močan zvok. Osnovno izvedbo trobil, kakršna so bila znana pri nas, sem pri izdelavi nadgradil in tako zvočilo, ki je omogočalo izvajanje močnega zvoka, preoblikoval v glasbilo, na katerega je mogoče igrati preproste melodije.

Z veseljem se udeležujem najrazličnejših prireditev in razstav doma in v tujini. Ob tem glasbila popravljam in restavriram, predvsem pa sem rad v stiku z ljudmi, zaradi česar pogosto pripravljam predstavitve glasbil in delavnice, ki se jih udeležujejo otroci in odrasli. V prihodnje si želim novih izzivov in novih izdelkov, a kot vsak izdelovalec se tudi sam srečujem s pomanjkanjem časa. Mnoge ideje zato za zdaj ostajajo nerazvite, novih pobud za izdelovanje glasbil pa se še vedno veselim.¹

Folklorica z glineno piščaljo.
(Foto: Janez Eržen, Dolenjske Toplice, 14. 5. 2008.)

¹ Več informacij: Glasbila Korošec, Darko Korošec, s. p.; spletna stran: www.glasbila-korossec.si; elektronski naslov: info@glasbila-korossec.si; telefon: 041/503-863.

Prikaz jurjevanja v izvedbi otroške folklorne skupine iz Vnanjih Goric.
(Foto: Janez Eržen, Dobrepolje, 7. 5. 2008.)